

*Вячеслав Юрійович Васецький,
науковий співробітник відділу теорії держави і права
Інституту держави і права
імені В. М. Корецького НАН України,
кандидат юридичних наук
ORCID: 0000-0001-5595-5291*

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ПОДІЙ В ЄВРОПІ XVI-XVII ст. НА РОЗВИТОК ПРАВОВОЇ ДОКТРИНИ НОВОГО ЧАСУ

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень і публікацій. Події кінця XX ст., становлення України як самостійної держави ознаменували одночасно стрибок інтересу до історії розвитку соціально-культурних і державно-правових інститутів в Україні і на європейському континенті. Ще більше це виявилось у зв'язку з подіями, що сталися в Україні з кінця 2013 року, які обумовили необхідність знову торкнутися багатьох аспектів історії українського народу, його історичних зв'язків з іншими країнами, їх правовими інститутами, становлення державності, розвитком культури – практично всіх аспектів життя цих країн і людей.

Специфічні соціально-політичні події, що трапляються на різних етапах існування країни, часто примушують не тільки науковців, а й практично всі верстви суспільства звертатися до своїх історичних коренів з метою визначитися в напрямках сучасного розвитку своєї країни, свого місця у відповідний перехідний для країни період. В історії розвитку країни існують періоди, під час яких відбуваються суттєві зміни в соціальному, політичному та економічному житті. До них безсумнівно відноситься період Європейської Реформації XVI-XVII ст. У ці ж часи відбулися події на українському просторі, пов'язані із Запорозькою Січчю, Революцією Богдана Хмельницького, або Хмельниччиною. Ці події передували і в певному сенсі обумовили появу правового документа, відомого як «Пакти і Конституції прав і вольностей Війська Запорізького» за авторством Пилипа Орлика [1, с. 225], який розглядається як перша в історії Конституція.

Соціально-політичні події у переламні періоди є одночасно і витоком розвитку у правовій сфері, коли часто в боротьбі викристалізуються нові, потрібні для розвитку держави правові положення, що мають доктринальний характер. Виходячи з формально-юридичного підходу стосовно джерел права, правові положення відображаються у документах, що містять концептуально оформлені правові ідеї, принципи, розроблені вченими з метою вдосконалення законодавства та усвідомлені суспільством і визнані державою як обов'язкові [2, с. 38]. Формулювання доктринальних положень пов'язуються, зокрема, з видатними особистостями, які здатні не тільки аргументувати, сформулювати, а й втілювати у правову практику відповідні зміни. Тобто витoki права у періоди суттєвих суспільно-політичних змін безпосередньо пов'язані з доктринальними правовими положеннями, що закладаються в основу майбутніх правових інститутів і нормативних актів, в їх розумінні як своєрідної моделі політико-правової дійсності, правового регулювання, яка відображає потреби суспільства, його духовно-моральні підвалини, культуру, традиції, право- і державотворення [3, с. 17-18].

Ю. Шемшученко зазначає, що історія розвитку права тісно пов'язана з виникненням і розвитком держави [4, с. 5]. У цьому зв'язку історичні події, які торкнулися більшості країн Європи і мали суттєві довгострокові наслідки в правовій сфері, пов'язані з періодом Реформації XVII ст. Звідси метою роботи є аналіз соціально-політичних подій в Європі XVI-XVII ст., результатів Тридцятирічної війни та значення Вестфальського миру 1648 р. з точки зору впливу на розвиток правової доктрини Нового часу, а також надання в порівнянні особливостей соціально-політичної ситуації, що мала місце на українських землях того часу.

Основні результати дослідження. Зміни в суспільно-політичному житті та соціально-економічній ситуації в Україні в період Національно-визвольної війни і після неї тісно пов'язані із загальними історичними подіями в Європі XVI-XVII ст. З початку XVI ст. практично весь тодішній світ охопив так званий рух Реформації, що, перш за все, являв собою широку соціально-політичну течію, що прийняла форму боротьби з католицькою церквою. Початком Реформації прийнято вва-

жати ініційовані доктором богослов'я Віттенберзького університету Мартіном Лютером публікацію 25 жовтня 1517 р. 95 тез, в яких мова йшла про зловживання католицької церкви, зокрема проти продажу індульгенцій. Мартіном Лютером був написаний для церкви новий катехізис.

Події в XVI ст. охопили Німеччину, Швейцарію, Скандинавські країни, Австрію, Чехію, Угорщину, Польщу, Нідерланди, Англію, Францію. Причинами, що викликали Середньовічну Реформацію, були обставини, пов'язані з розкладом феодального способу виробництва, з загостренням всіх його протиріч, з зародженням в надрах феодалізму нових капіталістичних відносин, появою нового соціального класу – буржуазії, що претендував на панування і якому потрібна була нова ідеологія.

У провідних країнах тодішньої феодальної Європи раніше, ніж на інших континентах, почали складатись капіталістичні відносини і виникли історичні передумови для перших буржуазних революцій. До початку XVII ст. найбільш розвинуті держави Європи значно випередили інші континенти в обробці металів, виробництві інструментів і різноманітних механізмів в будівничій справі, озброєнні і військовій справі, озброєнні і військовому мистецтві, суднобудуванні та мореплаванні, в таких науках, як астрономія, математика, картографія. Ці переваги склались історично, особливо внаслідок більш сприятливих умов для розвитку ремесла і мануфактури у Європі в порівнянні з іншими континентами. В ході великих географічних відкриттів Португалія, Іспанія та Голландія, спираючись на перевагу своїх кораблів та озброєння, захопили ряд заоканських колоній. Саме освоєння нових континентів дало поштовх до притоку колосальних матеріальних прибутків з них.

Однак, в середині XVII ст. в Європі панували феодальні порядки. Європа складалась з величезної кількості дрібних королівств та князівств. Декілька невеличких портових торговельних міст-республік в Італії та Північній Америці губилися в порівнянні з величезною кількістю феодальних європейських міст-держав. На Заході велику, але вже таку, що почала занепадати, державу являла собою Іспанія, яка володіла Центральною та більшою половиною Південної Америки, Великими Антильськими островами, опорними пунктами біля берегів Північно-Західної Африки, Філіппінським архіпелагом на Тихому океані. На материковій Європі посилили свій вплив Габсбурги у боротьбі з Францією за панування в Західній Європі. Маленьке Португальське королівство володіло всією Бразилією та іншими колоніями, але суттєвого політичного впливу в Європі не мало. Іспанія та Португалія займали в період великих географічних відкриттів XV–XVII ст. найбільш вигідне положення на торговельних шляхах, що вели у Новий Світ.

На цьому фоні соціально-політичних та економічних змін у всій Європі у період Реформації отримав розповсюдження протестантизм, який пов'язують з іменами Мартіна Лютера, Жана Кальвіна, Ульріха Цвинґлі. Одночасно католицька церква і єзуїти протистояли Реформації і очолили Контрреформацію. Наслідком цього протистояння стала Тридцятирічна війна – перша загальноєвропейська війна 1618–1648 рр. між союзом католицьких і коаліцією протестантських держав. До союзу католицьких держав або Габсбурзького блоку входили Іспанія, Священна Римська імперія, католицькі князівства Німеччини, Португалія; Католицький союз підтримували Річ Посполита включно з українськими козаками. До антигабсбурзької коаліції входили німецькі протестантські князівства, Франція, Швеція, Данія, Голландія, Англія. Спочатку Тридцятирічна війна мала характер релігійної війни між католиками та протестантами, але поступово у ході подій дедалі більше втрачала первісний характер. Війна відображала глибинні процеси розвитку капіталізму та становлення системи національних держав у феодальній Європі [5, с. 135-136].

В історіографії прийнято поділяти Тридцятирічну війну 1618–1648 рр. на чотири періоди, які в залежності від дії її основних учасників отримали такі назви: перший – чесько-пфальцький період (1618–1623), в результаті якого війська Фердинанда II завдали поразки чеським протестантам, що дало змогу військам Католицького союзу та Іспанії захопити Пфальц (1621–1623); у другому – датському періоді (1625–1629) Данія намагалася захопити південне узбережжя Балтійського моря, але сили католицького союзу завдали їй поразки і у результаті на умовах довоєнного стану у 1629 р. був укладений Любекський мир; вторгненням шведських військ у Північну Німеччину, якому передували воєнні дії у північній Італії між Францією та католицьким союзом, розпочався третій шведський період війни (1630–1635); початком четвертого – франко-шведського періоду війни (1635–1648) став виступ проти Габсбургів Франції у 1635 р., які спільно зі Швецією досягли значних успіхів. Відзначимо, що у цей період на боці антигабсбурзької коаліції воювало близько 2500 українських козаків на чолі з Б. Хмельницьким, які діяли як самостійна військова частина, зберігаючи свою військову організацію [5, с. 147-148].

Тридцятилітня війна в Європі XVII ст. закінчилася підписанням у 1648 р. одночасно у Мюнстері та Оснабрюці мирного договору. У європейській історії ця війна залишилася одним із найжахливіших європейських конфліктів. За оцінками істориків, тільки військових загинуло більш ніж 2 млн і понад 6 млн мирних жителів. Населення Королівства Франція за часи війни скоротилося більш ніж на 1 млн жителів, Чехії з 2 млн до 700 тис. жителів, а Німеччини з 17 млн до 10 млн. Німецькі дослідники оцінюють сукупні людські втрати в 5-6 млн. Демографічні втрати війни були подолані в німецьких землях лише через 100 років [6].

Мирний договір, який отримав назву Вестфальського миру 1648 року, складався з двох прийнятих мирних договорів: на Оснабрюцькому конгресі між імператором Священної Римської імперії та її союзниками, з одного боку, і Швецією та її союзниками – з другого; на Мюнстерському конгресі між імператором Священної Римської імперії та її союзниками, з одного боку, і Францією та її союзниками – з другого. За Вестфальським миром 1648 року поразки зазнали Священна Римська імперія, католицька церква та Іспанія, а переможцями стали Франція, Швеція і певною мірою Англія. Священна Римська імперія була ослаблена остаточним відокремленням від неї Нідерландів та Швейцарії, передачею Ельзасу Франції. Ще згубнішою для імперії виявилася реформа її устрою, внаслідок чого утворилося понад 300 майже суверенних територій, що практично паралізувало владу імператора.

Вважається, що Вестфальський мир містить низку положень доктринального характеру. Цей договір виявився витоком сучасного міжнародного права [7]. В. Денисов відзначає такі принципи, які з'явилися внаслідок ухвалення Вестфальського миру:

- Державний суверенітет став загально визнаною юридичною категорією і вже не розглядався як сфера застосування виключно грубої матеріальної сили. Цей документ започаткував європейське право націй;

- Вестфальський мир освятив принцип терпимості шляхом декларування рівноправності католицьких і протестантських держав та надання певних гарантій релігійним меншинам. Цим було визнано, хоч і неповно, принцип свободи совісті, який започаткував у світі захист прав меншин;

- були встановлені гарантії для підтримання миру, що відчутно вплинуло на майбутній розвиток Європи. Так, ст. 123 Мюнстерського договору проголошувала, що ухвалений мир повинен залишатися у силі, а його учасники «зобов'язуються підтримувати і захищати всі статті в цілому та кожному окремо»;

- Ідеї єдиної міжнародної християнської спільноти було протиставлено ідею суверенітету і незалежності кожної держави;

- Вестфальський мир став віхою у розвитку міжнародного права, сприяв відокремленню цього права від будь-якої релігійної основи і, виходячи з принципу рівноправності, поширив його дію на монархічні і республіканські держави.

Враховуючи суттєве значення Вестфальського миру 1648 року, його концептуальний характер, прийнято з цього часу вести відлік сучасної епохи в міжнародних відносинах. Європейська, а за нею і всесвітня історія розвивалася саме через утвердження та збагачення цінностей Вестфальського миру. Наступними віхами цього процесу стали Віденський конгрес 1815 р., Версальський мирний договір 1919 р., Ліга Націй, Пакт Бріана–Келлога 1928 р. (Паризький пакт) та Організація Об'єднаних Націй [8, с. 349-351].

А. Дмитрієв, досліджуючи вплив Вестфальського миру 1648 року на сучасне міжнародне право, зазначає ще такі наступні доктринальні характеристики:

- суверенітет як всеосяжна зовнішня незалежність держав та їх самовизначення, ставав основним принципом європейського порядку. Таким чином розвивалися взаємовідносини держав, регульовані у горизонтальній площині, де всі суб'єкти міжнародного права, включаючи Священну Римську імперію, були в правовому відношенні рівні. Учасникам Вестфальського конгресу вдалося саме правовим шляхом, долаючи протиріччя між суб'єктами міжнародного права, досягти миру і створити той європейський правопорядок, який став основою для майбутньої Європи.

- Вестфальський конгрес став суттєвим внеском у розвиток міжнародно-правового інституту посередництва. Саме досвід посередників на Вестфальському конгресі вніс багато нового в практику організації переговорного процесу, яка була ефективним комунікативним засобом для спілкування антагоністичних сторін між собою.

- Важливого значення отримали ідеї забезпечення окремих прав людини. Насамперед це стосується нормативного забезпечення релігійних свобод, свободи пересування і вибору місця про-

живання, а також майнових прав індивіда. Вестфальський мир не тільки приділив значну увагу питанню забезпечення майнових прав, але й запропонував конкретний механізм їх захисту. Проголошувався принцип, згідно з яким приватна власність і права громадян ворогуючої держави не могли бути змінені війною [9].

Український вектор, за визначенням А. Дмитрієва, виявився не менш яскравим і послідовним у європейських взаємозв'язках тієї епохи. Підтвердженням цьому є текст Оснабрюцького договору, де в числі союзників і прихильників Швеції згадується «князь Трансильванії». Мова йде про князя знатного роду Ракоці. Їм належав замок Паланок в українському м. Мукачевому. Саме можновладний рід Ракоці було включено в текст Вестфальського миру як «союзника і прихильника» Швеції, що визначало відповідний міжнародно-правовий статус Трансильванії [9].

Треба зазначити, що в часи Реформації в Європі мали місце і інші події, що мають безпосереднє відношення до України – українська визвольна війна на чолі з Богданом Хмельницьким, яка мала відношення до розвалу католицької Речі Посполитої [10], а також англійська революція під проводом Кромвеля. Ці бурхливі події XVII ст. також суттєвим чином відобразилися на всіх сторонах життя тодішнього суспільства, не обминаючи і правову сферу.

Соціально-економічний і суспільно-політичний розвиток земель у Південно-східних воєводствах Речі Посполитої (тобто на території сучасної України) в той час відбувався повільніше, ніж в інших європейських країнах, зокрема в Англії. Це було обумовлене тим, що «Русь була відкинута назад на кілька століть, і в ті часи, коли цехова промисловість Заходу переходила до епохи первісного накопичення капіталу, руська реміснична промисловість мала повторно проходити ту частину історичного шляху, який був зроблений до Батия» [11, с. 525-533].

На початку XVII ст. в Україно-Руських землях склалася ситуація, яку можна назвати «революційно». Державотворчий принцип, що склався під час литовського панування – «Ми нового старого не рушаємо, а нового не вводимо», з 1648 р. в україно-руських землях вже не діяв. Б. Тищик та І. Бойко зазначають, що зміни в суспільно-політичному житті та соціально-економічній ситуації в період Національно-визвольної війни відобразилися в джерелах і розвитку окремих галузей феодального права України. У цей період переважно зберегли чинність попередні джерела права. Припинили дію ті правові джерела, які були пов'язані з пануванням польських магнатів, польської шляхти і католицької церкви у Речі Посполитій. Зокрема мова йде про «Устав на волоки», «Ординацію війська Запорізького», сеймові та королівські конституції тощо. Разом з тим продовжували діяти давніші джерела права, такі, як Статут Великого князівства Литовського 1588 р. Без суттєвих змін залишилися джерела церковного права [12, с. 220-221].

Важливого значення набули правові звичаї. На їх основі регулювалися порядок організації та структури козацького війська, порядок і основні принципи формування органів військової та військово-адміністративної влади, судова система, судочинство, земельні відносини, правове становище окремих станів і груп населення. Найпоширенішою в адміністративних і судових органах при вирішенні конкретних питань вважався термін «за попередніми правами і звичаями». Суттєвого поширення набуло так зване «козацьке право». Під цим правом розумілася система норм звичаєвого права, яке сформувалося на Запорозькій Січі і було інтегроване в ході Хмельниччини в суспільні відносини, які сформувалися у звільнені від шляхти українські землі.

Гетьманські універсали, що видавалися гетьманами, а іноді їх підлеглими – полковниками, мали розпорядчий характер і регулювали питання адміністративно-правового життя. Однак вони не могли створити повноцінну базу правового регулювання життя тодішнього українського суспільства. На цьому шляху Україна ще повинна була пройти досить довгий і важкий історичний шлях. Навіть широко відома Конституція Пилипа Орлика, хоча і була першою в історії і мала важливе значення, як з точки зору внутрішнього розвитку України, так і впливу на процеси становлення демократичних європейських країн, не стала основоположним документом для незалежної самостійної української держави. Цього положення Україна того часу ще не досягла.

Висновки. Суттєві історичні події, що пов'язані з періодом Реформації XVII ст., торкнулися більшості країн Європи і мали важливі довгострокові наслідки в правовій сфері. З цієї точки зору Вестфальський мир 1648 року, яким завершилася Тридцятирічна війна в Європі, мав низку положень доктринального характеру і з'явився витоком сучасного міжнародного права.

Українські взаємозв'язки з європейськими подіями тієї епохи також мали місце, що знайшло відображення у тексті Оснабрюцького договору, де українці відмічаються як союзники Швеції,

і що визначило відповідний міжнародно-правовий статус Трансильванії того часу. Одночасно для українського суспільства наставали важкі часи визвольної війни на чолі з Богданом Хмельницьким, яка була суттєвою віхою на довгому шляху до свого державного самоусвідомлення.

Список використаних джерел

1. Недюха М. П. Правова ідеологія українського суспільства : монографія. Київ : «МП Леся», 2012. 400 с.
2. Порівняльне законодавство (правові системи світу) : монографія. За ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. Київ : Парламентське вид-во, 2008. 488 с.
3. Семеніхін І. В. Правова доктрина: загальнотеоретичний аналіз. Наук. ред. О. В. Петришин. Харків : Юрайт, 2012. 87 с.
4. Шемшученко Ю. С. Право. Юридична енциклопедія в 6-т. Т. 5. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко та ін. Київ : Укр. енцикл, 2003. 736 с.
5. Савчук К. О. Тридцятилітня війна 1618-48. Юридична енциклопедія в 6-т. Т. 6 / Редкол.: Ю. С. Шемшученко та ін. Київ : Укр. енцикл, 2004. 768 с.
6. https://uk.wikipedia.org/wiki/Тридцятилітня_війна#Вестфальський_мир.
7. Дмитрієв А. Вестфальський мир 1648 року: витоки сучасного міжнародного права. Людина і політика. 1999. № 2. С. 21-25.
8. Денисов В. Н. Вестфальський мир 1648. Юридична енциклопедія в 6-т. Т. 1 / Редкол.: Ю. С. Шемшученко та ін. Київ : Укр. енцикл, 1998. 672 с.
9. Дмитрієв А. І. Вестфальський мир 1648 року і сучасне міжнародне право : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.11. Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ, 2003. 36 с.
10. Костомаров М. І. Богдан Хмельницький. Історична монографія. Дніпропетровськ : Січ, 2004. 843 с.
11. Рыбаков Б. А. Ремесло Древней Руси. Москва : Издательство АН СССР, 1948. 791 с.
12. Тицик Б. Й., Бойко І. Й. Історія держави і права України : акад. курс, підручник. Київ : Ін Юре, 2015. 808 с.

References

1. Nediukha M. P. Pravova ideolohiia ukrainskoho suspilstva : monohrafiia. Kyiv: «MP Lesia», 2012. 400 s.
2. Porivnialne zakonodavstvo (pravovi systemy svitu): Monohrafiia. Za red. O. V. Zaichuka, N. M. Onishchenko. Kyiv : Parlamentske vyd-vo, 2008. 488 s.
3. Semenikhin I. V. Pravova doktryna: zahalnoteoretychnyi analiz. Nauk. red. O. V. Petryshyn. Kharkiv : Yurait, 2012. 87 s.
4. Shemshuchenko Yu. S. Pravo. Yurydychna entsyklopediia v 6-t. T. 5. / Redkol.: Yu. S. Shemshuchenko ta in. Kyiv : Ukr. entsykl, 2003. 736 s.
5. Savchuk K. O. Trydtsiatylitnia viina 1618-48. Yurydychna entsyklopediia v 6-t. T. 6 / Redkol.: Yu. S. Shemshuchenko ta in. Kyiv: Ukr. entsykl, 2004. 768 s.
6. https://uk.wikipedia.org/wiki/Trydtsiatylitnia_viina#Vestfalskyi_myr.
7. Dmytriiev A. Vestfalskyi myr 1648 roku: vytoky suchasnoho mizhnarodnoho prava. Liudyna i polityka. 1999. № 2. S. 21-25.
8. Denysov V. N. Vestfalskyi myr 1648. Yurydychna entsyklopediia v 6-t. T. 1 / Redkol.: Yu. S. Shemshuchenko ta in. Kyiv : Ukr. entsykl, 1998. 672 s.
9. Dmytriiev A. I. Vestfalskyi myr 1648 roku i suchasne mizhnarodne pravo : avtoref. dys. d-ra yuryd. nauk: 12.00.11. Instytut derzhavy i prava im. V.M.Koretskoho NAN Ukrainy. Kyiv, 2003. 36 s.
10. Kostomarov M. I. Bohdan Khmelnytskyi. Istorychna monohrafiia. Dnipropetrovsk : Sich, 2004. 843 s.
11. Ryibakov B. A. Remeslo Drevney Rusi. Moskva : Izdatelstvo AN SSSR, 1948. 791 s.
12. Tyshchik B. I., Boiko I. I. Istoriia derzhavy i prava Ukrainy : akad. kurs, pidruchnyk. Kyiv. : In Yure, 2015. 808 s.

Васецький В. Ю. Вплив соціально-політичних подій в Європі XVI-XVII ст. на розвиток правової доктрини Нового часу

У статті аналізуються соціально-політичні події в Європі XVI-XVII ст., результати Тридцятирічної війни та значення Вестфальського миру 1648 р. з точки зору впливу на розвиток правової доктрини Нового часу. Проводиться порівняння цих подій з особливостями соціально-політичної ситуації, що мала місце на українських землях того часу. Робиться висновок, що Вестфальський мир 1648 року мав низку положень доктринального характеру і з'явився витоком сучасного міжнародного права. Відмічається, що період Реформації збігається з подіями в Україні, в результаті яких почалася Українська визвольна війна на чолі з Богданом Хмельницьким.

Ключові слова: Європейська Реформація, Вестфальський мир, правова доктрина, витоки права, Революція Богдана Хмельницького.

Vasetsky V. Y. The influence of socio-political events in Europe in the XVI-XVII centuries on the development of legal doctrine of Modern history

In the history of the country's development there are periods in which significant changes in social, political and economic life take place. These undoubtedly include the period of the European Reformation of the XVI-XVII centuries. Socio-political events in critical periods are at the same time the source of development in the legal sphere, when often in the struggle crystallize new, necessary for the development of the state, legal provisions of a doctrinal nature.

The aim of this paper is to analyze the socio-political events in Europe in the XVI-XVII centuries, the results of the Thirty Years' War and the significance of the Peace of Westphalia in 1648 in terms of influencing the development of legal doctrine of Modern history, and also to provide a comparison with the peculiarities of the socio-political situation that took place in the Ukrainian lands of that time.

It is noted that since the beginning of the XVI century, almost the entire world of that time was covered by the Reformation. First of all, it was a broad socio-political movement that took the form of a struggle with the Catholic Church. Against this backdrop of socio-political and economic change, Protestantism has become widespread throughout Europe, associated with the names of Martin Luther, Jean Calvin, and Ulrich Zwingli. At the same time, the Catholic Church and the Jesuits opposed the Reformation and led the Counter-Reformation. The result of this confrontation was the Thirty Years' War - the first pan-European war of 1618 – 1648 between the Catholic Union and the coalition of Protestant states. In European history, this war has remained one of the most terrible European conflicts. Historians estimate that more than 2 million military and more than 6 million civilians were killed.

Thirty Years' War in Europe in the XVII century, ended with the signing in 1648 at the same time in Münster and Osnabrück peace treaty, which was called the Peace of Westphalia in 1648. It is emphasized that the Peace of Westphalia contains a number of provisions of a doctrinal nature. It is made conclusion that this treaty was the source of modern international law and had a long-term impact on the development of relations between states. Among the most important principles of doctrinal nature are the following: state sovereignty has become a universally recognized legal category; the principle of freedom of conscience is recognized with certain restrictions; the idea of sovereignty and independence of each state was opposed to the idea of a single Christian community; proclaimed the idea of ensuring certain human rights, especially the principle according to which private property and the rights of citizens of a hostile state could not be changed by war.

Ukrainian ties with European events of that era also took place. This was reflected in the text of the Treaty of Osnabrück, where Ukrainians are noted as allies of Sweden, and the Treaty determined the relevant international legal status of Transylvania at that time. It is noted that the period of the Reformation coincides with the events in Ukraine, as a result of which the Ukrainian Liberation War began, led by Bohdan Khmelnytsky.

Keywords: European Reformation, Peace of Westphalia, legal doctrine, origins of law, the Revolution of Bohdan Khmelnytsky.

DOI: 10.33663/2524-017X-2021-12-23

УДК 340.1

*Валерій Вікторович Винокуров,
аспірант відділу теорії держави і права
Інституту держави і права
імені В. М. Корецького НАН України
ORCID: 0000-0002-3286-7288*

ПРАВА ЛЮДИНИ. ЗАХИСТ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

У статті розглянуто сутність і зміст категорій «права людини», «захист прав людини», «забезпечення прав людини». Обґрунтовано деякі напрями вдосконалення захисту та забезпечення прав людини в умовах сучасного сьогодення. Визначено роль і значення органів державної влади у процесі захисту та забезпечення прав і свобод людини та відповідальність держави перед особою, як невід'ємної складової забезпечення конституційних прав людини.